

LASTENKULTTUURIN LAATUKÄSIKIRJA

SUOMEN
LASTEN
KULTTUURI
KESKUSTEN
LIITTO

LASTENKULTTUURIN LAATUKÄSIKIRJA

Uusi laitos 2022: Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto
Toimitus: Päivi Venäläinen, Maarit Mäkinen, Sanna Pajunen-Kyynäräinen,
Henna Leisiö, Aleksi Valta ja Soilikki Viljanen.
Kuvatoimitus: Hanna Nordström
Ulkoasu ja taitto: Vilma Juutinen & Hanna Nordström
Kannen kuva: Janne Viitamäki (Pikkuprovinsi,
Lintuviidan koulun oppilaat)

Ensimmäinen laitos 2013: Lastenkulttuurikeskusten verkosto
Toimitus: Elina Kesäniemi
Toinen laitos 2016: Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto
Toimitus: Päivi Setälä, Marjo Tiainen-Niemistö ja Saara Vesikansa
ISBN 978-952-69965-2-3

Sisällysluettelo

Johdanto	6
Ammatillista lastenkulttuuria – Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto	8
1. Mistä laatu syntyy - laadukkaan lastenkulttuurin elementit	10
Taide ja kulttuuri	11
Ammatillisuus	13
Lapsilähtöisyys	15
Yhdenvertaisuus	16
Kestävä kehitys	19
2. Lastenkulttuuripalvelut ja lastenkulttuurin asiantuntijapalvelut	21
Lastenkulttuuripalvelut	25
Taidetestaajat	37
Lastenkulttuurin asiantuntijapalvelut	39
3. Seuranta ja arviointi	48
Arvioinnin laajuus	48
Palautteen kerääminen	49
Tiedolla vaikuttaminen	49
Laadukkaan lastenkulttuurin seurantatapoja	50

Johdanto

Tämä laatukäsikirja on Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton keskeinen ohjenuora laadukkaasti lastenkulttuurin sisältöjen tuottamiselle ja kehittämiselle. Laatukäsikirja on laadittu liiton jäsenten ja jäseniksi hakevien käyttöön. Kaikki maan ammatillisesti toimivat lastenkulttuurikeskukset ja lastenkulttuuria tuottavat tahot voivat hakea liiton jäsenyyttä. Tavoitteenamme on, että Suomi on katettu laadukkailla lastenkulttuuritoimijoilla, jotka toimivat lastenkulttuurin laatukäsikirjan mukaisesti. Laatukäsikirja täydentää liiton strategiaa, jossa keskeisiksi arvoiksi on nostettu laatu, yhdenvertaisuus, lapsilähtöisyys ja taide. Lastenkulttuurin laatukäsikirja määrittää liittoa ja verkostoa yhdistäviä toimintaperiaatteita.

Lastenkulttuuritoiminnan keskiössä on aina lapsi, hänen maailmansa ja paikkansa yhteiskunnassa. Laadukkaasti kulttuuritoiminnasta hyötyvät ennen kaikkea lapset ja nuoret. Laadukkaasti ja ammattimaisesti tuotetut lasten ja nuorten taide- ja kulttuuripalvelut tukevat lapsen ja nuoren persoonallista kasvua ja osallisuutta. Keskiössä laadun määrittelyssä on lapsen etu.

**Fokuksessa on
aina lapsi ja hänen
maailmansa.**

Lapsille suunnattu kulttuuri on hyvin laaja ja moneen suuntaan versova kokonaisuus. Lastenkulttuurin ammattilaiset – niin tuottajat ja lastenkulttuurikeskusten henkilökunta kuin taiteilijat ja taidekasvattajat – toimivat usein monen taiteenlajin kentällä yhtäaikaaisesti. Liiton jäsenorganisaatioiden toiminnassa tunnistetaan taiteen ja kulttuurin laaja-alaisuus ja sen eri mahdollisuudet. Taide on yhteisöllinen voimavara, henkisen kasvun edistäjä, ja sillä on oma itseisarvonsa.

Taide on yhteisöllinen voimavara, henkisen kasvun edistäjä, ja sillä on oma itseisarvonsa. Kuva on Hippalot lasten taidefestivaaleilta 2022. Kuvaaja: Anu Pynnönen

Lastenkulttuurin laatukäsikirja syntyi ensimmäistä kertaa vuonna 2013, ja se on päivitetty kerran aikaisemmin vuonna 2016. Nyt on uuden painoksen aika. Laatukäsikirja on laaturusteiden hahmottamista lastenkulttuuripalveluissa ja toisaalta myös kuvaus siitä, miten lastenkulttuurikeskukset ja muut lastenkulttuurin tuottajat pyrkivät edistämään laatua toiminnassaan. Kirjassa esitellyt laadun kriteerit ovat tavoitteita, joita toimijat voivat omaksua käyttöönsä vähitellen ja soveltaen. Laatu syntyy pitkäjänteisesti kehittäen. Toivomme, että Lastenkulttuurin laatukäsikirja on avuksi kaikille niille, jotka haluavat tehdä laadukasta lastenkulttuuria. Liiton varsinaiset jäsenet sitoutuvat toteuttamaan lastenkulttuurin palveluja ja asiantuntijapalveluita laatukäsikirjaa noudattaen.

Lämpimät kiitokset edellisen painoksen kirjoittajille Päivi Setälälälle, Marjo Tiainen-Niemistölle ja Saara Vesikansalle sekä liiton toimistolle, työryhmille ja jäsenille, jotka ovat osallistuneet laatukäsikirjan päivitykseen.

Iloisia lukuhetkiä,

Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto –

Jokaisella lapsella on oikeus kulttuuriin ja taiteeseen.

Ammatillista lastenkulttuuria – Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto

Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton tarkoituksena on edistää ammatillisesti toimivien lasten- ja nuorten kulttuurikeskusten sekä muiden lastenkulttuurin tuottajien toimintaedellytyksiä, lastenkulttuuritoiminnan yleistä kehitystä ja tunnetuksi tekemistä, vahvistaa lastenkulttuurin osaamista Suomessa sekä toimia jäsentensä yhteistyöelimenä. Liitto mahdollistaa ja koordinoi valtakunnallista ja kansainvälistä yhteistyötä yhdenvertaisen ja hyvinvointia tukevan lastenkulttuuritoiminnan kehittämiseksi kaikkialle Suomeen.

Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton muodostavat sen asiantuntevat jäsenorganisaatiot ympäri maan. Niistä osa on toiminut verkostomaisessa yhteistyössä vuodesta 2003 alkaen, jolloin opetus- ja kulttuuriministeriö perusti Lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalampun. Verkoston toimijat perustivat Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton vuonna 2015. Osaamisen jakaminen, yhdessä tekeminen ja vaikuttaminen kulttuuripolitiikan alalla ovat aina olleet verkoston toimintatapoja.

Liitosta on kasvanut merkittävä valtakunnallinen toimija. Sen jäsenorganisaatioiden kokemus ja asiantuntemus ovat keskeisiä voimavaroja lastenkulttuurityön kehittämisessä koko maassa.

Koulutusten ja työssäoppimisen kautta koulutetaan lastenkulttuurin kentälle entistä monipuolisempia ammattilaisia, joiden osaamisesta hyötyvät lopulta nimenomaan lapset. Liitto harjoittaa tiedotus- ja julkaisutoimintaa, tarjoaa täydennyskoulutus- sekä muita palveluja jäsenilleen, järjestää avoimia keskustelufoorumeita, antaa asiantuntija-apua lasten ja nuorten kulttuuriin liittyvissä asioissa sekä osallistuu lastenkulttuurialan kansainväliseen yhteistyöhön. Liitto hallinnoi projekteja sekä kokoaa systemaattisesti tietoa lastenkulttuurista ja alan toimijoista. Se tekee yhteistyötä kotimaisten ja ulkomaisten taide-, tiede- ja ammattiyhteisöjen kanssa monitieteellisessä lapsia ja nuoria koskevassa tutkimuksessa sekä välittää tietoa alaan liittyvistä tutkimuksista.

Liitto hakee aktiivisesti uusia jäseniä. Kaikki maan ammatillisesti toimivat lastenkulttuurikeskukset ja lastenkulttuuria tuottavat tahot voivat hakea liiton jäsenyyttä. Tietoa jäsenyydestä ja hakulomake löytyvät liiton verkkosivuilta: www.lastenkulttuuri.fi.

Maamme vaikuttavin lastenkulttuurin asiantuntijaverkosto

Liiton jäsenorganisaatiot muodostavat verkoston, joka tuottaa lastenkulttuuripalveluita monipuolisesti ja monitaiteisesti eri puolilla Suomea. Liitto kokoaa jäsenet yhteen ja mahdollistaa yhteisen keskustelun, yhdessä kehittämisen ja vaikuttamisen. Jäsenet työskentelevät teemaryhmissä lastenkulttuurin edistämiseksi sekä verkostoituvat keskenään tuottaen sisältöjä ja hankkeita yhdessä. Lastenkulttuurikeskusten verkosto tarjoaa kulttuuri- ja taidealan ammattilaisille työtilaisuuksia eri puolilla Suomea. Liiton mahdollistama yhteistyö jäsenten kesken muodostaa Suomen vaikuttavimman lastenkulttuurin asiantuntijaverkoston.

Lasten ja nuorten taiteellinen toiminta antaa aikuisille mahdollisuuden päästä osalliseksi lasten ajatuksista ja tunteista. Kuva on Annantalosta, jossa järjestettiin lasten toivomia työpajoja lapsen oikeuksien päivänä. Kuvaaja: Anu Pynnönen

1. Mistä laatu syntyy - laadukkaan lastenkulttuurin elementit

Lastenkulttuurilla tarkoitetaan eri taiteen ja kulttuurialojen ammattilaisten lapsille tuottamaa ja lasten kanssa yhdessä tekemää kulttuuria, olemassa olevan kulttuuriperinnön välittämistä lapsille sekä lasten itsensä luomaa kulttuuria, joka perustuu esimerkiksi leikkiin. Lastenkulttuurin laatukäsi-kirjassa lastenkulttuurilla tarkoitetaan alle 18-vuotiaille suunnattuja kulttuuripalveluita ja heidän tuottamaansa kulttuuria. Joissain asiayhteyksissä erotetaan lapset ja nuoret, mutta kattokäsitteenä lastenkulttuuri viittaa siis 0–17-vuotiaisiin. Silloinkin, kun toiminnan kohderyhmänä ovat aikuiset, tavoitteena on lasten kulttuuristen oikeuksien edistäminen.

Lastenkulttuuri tekee mahdolliseksi taiteeseen ja kulttuuriin kasvamisen. Kulttuurin ja taiteen parissa toimiminen voi parhaimmillaan tuottaa pysyvää hyvinvointia. Sitä edesauttaa taiteen ja kulttuurin tekemisen ja kokemisen äärellä saadut onnistumisen ja mielihyvän kokemukset sekä itseilmaisuuden paraneminen. Lastenkulttuuri tarjoaa tilaisuuksia yhdessä toimimiseen, mikä voi edistää yhteisöllisyyttä, vuorovaikutusta sekä syventää sosiaalisia suhteita.

Laadukas lastenkulttuurityö on ammatillisesti ja kestävä kehityksen periaatteiden mukaan toteutettua lapsilähtöistä taide- ja kulttuuritoimintaa. Kulttuuriperinnön tunteminen ja jatkaminen lisää yhteisön yhteenkuuluvuutta ja auttaa minäkuvan rakentamisessa.

- taide ja kulttuuri
- ammatillisuus
- lapsilähtöisyys
- yhdenvertaisuus
- kestävä kehitys

Taide ja kulttuuri

Taide- ja kulttuuriperintökasvatus tarjoavat rikkaan ja turvallisen toimintaympäristön kokeilla uusia asioita ja tutustua uusiin ihmisiin. Taiteen ja kulttuurin keinoin ja avulla lapsi tutkii itseään ja ympäristöään. Tutustuminen eri taiteen ja kulttuurin muotoihin auttaa lasta löytämään oman tapansa ilmaista itseään sekä jakaa kokemuksiaan muiden kanssa. Lapsi pääsee taiteen avulla myös nauttimaan, vaikuttamaan, osallistumaan sekä kapinoimaan.

Kulttuuriseen ja taiteelliseen toimintaan liittyvä vuorovaikutteisuus ja jaettu tekijyys rikastaa lapsen leikkimistä sekä tukee hänen osallisuuttaan kulttuuriperintöön. Positiiviset itseilmaisun, osallisuuden ja vaikuttamisen kokemukset luovat hyvää oloa, kehittävät itsetuntoa ja toimivat lapsen kehityksen kannalta arvokkaana tasapainon rakentajana.

Uudessa yksi tärkeä toimintamuoto on perheiden varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen taiteen ja kulttuurin avulla. Kuva on perhemuskarista Uulun musiikkikoulusta. Kuvaaja: Susanna Lyly

Lapsen taiteellinen toimijuus haastaa aikuista tarkastelemaan maailmaa uudella tavalla. Lasten taiteellinen toiminta antaa aikuisille mahdollisuuden päästä osalliseksi lasten ajatuksista ja tunteista.

Lastenkulttuuri voi olla odotukset ylittävää, yllättävää, haastavaa ja toisinaan myös ärsyttävää. Tekemisen prosessi, lopputulos tai tuotoksen vastaanotto eivät ole ennalta määrättävissä tai määriteltävissä. Taiteessa erityistä on mahdollisuus riskeihin ja uusiin alkuihin.

Ärsyttävää lastenkulttuuria? Kyllä vaan.

Lapsi ja nuori pääsee taiteen avulla myös nauttimaan, vaikuttamaan, osallistumaan sekä kapinoimaan. Kuva on Tanssistudio Dance Artin koreografiatunnilta.
Kuva: Valtti Koivunen

Ammatillisuus

Laadukas lastenkulttuuritoiminta perustuu kulttuuriselle, taiteelliselle ja pedagogiselle osaamiselle. Palvelua suunnittelevilla, tuottavilla ja toteutavilla henkilöillä on oman ammattialansa koulutus tai työssä hankittu ammattitaito. Sisältöä tuottavat myös kulttuuriperinnön taitajat, joiden osaaminen perustuu elämään kehittyvän perinnön keskellä. Ammattitaitoinen lastenkulttuurin tekijä on herkkä toiminnan kokemuksellisille vaikutuksille. Lasten kanssa työskentely koskettaa, herättää ajattelemaan sekä opettaa uusia asioita ja näkökulmia omaan ammattiin.

Työntekijöiden luovuutta ja inspiraatiota tuetaan ja vaalitaan, sillä ne ovat lastenkulttuurityön olennaisia voimavaroja. Lastenkulttuuria tuottavassa organisaatiossa tunnistetaan henkilöstön koulutustarpeet ja järjestetään mahdollisuuksia osallistua ammattitaitoa ylläpitäviin ja kehittäviin koulutuksiin. Henkilökunnan perehdyttämiseen kuuluu aina tutustuminen organisaation yhteisiin arvoihin, tavoitteisiin ja laatuvaatimuksiin.

Asiakkaille ammatillisuus näkyy taitavasti, tarkoituksenmukaisesti ja asiakaslähtöisesti suunniteltuna ja toteutettuna sisältönä. Asiakkaat voivat luottaa siihen, että toiminta sopii ilmoitetulle ikäryhmälle ja vastaa siitä annettua kuvausta. Sisällöt ja materiaalit ovat kohderyhmälle sopivia, ja työ- ja asiakasturvallisuudesta huolehditaan. Niin aikuisten kuin lastenkin tekijänoikeuksia kunnioitetaan. Oikeudenmukaisen tekijänoikeusjärjestelmän toteutuminen on sekä luovien alojen tekijöiden että sisältöjä käyttävien etu. Asiakas saa tietoa juuri hänelle sopivista palveluista. Toiminnalla luodaan mahdollisuuksia kokeilla ja kehittää uutta.

Ammatillisessa toiminnassa verkostoidutaan paikallisella, alueellisella ja valtakunnallisella tasolla. Ideoiden, osaamisen ja resurssien jakaminen tukee omaa työtä. Yhteistyö monipuolistaa oppimisympäristöjä ja toimintatapoja sekä auttaa tavoittamaan paremmin kohderyhmiä. Kulttuuriperinnön näkökulmasta ammatillinen lastenkulttuuritoimija kuulee ja huomioi alueelliset erityispiirteet ja soveltaa niitä työssään. Asiakkaalle palveluntarjoajien tekemä yhteistyö näyttäytyy monipuolisena ja selkeänä tarjontana.

Lastenkulttuurin toimintatapoja voidaan vakiinnuttaa osaksi varhaiskasvatus-, opetus-, sosiaali- ja nuorisotyön palveluja tarjoavien organisaatioiden toimintaa moniammatillisen yhteistyön avulla. Yhteistyö parantaa huomattavasti lastenkulttuurin vaikuttavuutta ja saavutettavuutta. Lisäksi yhteistyö on mahdollisuus kehittää toiminnan sisältöjä ja tehdä tuotannosta tarkoituksenmukaisempaa.

Lastenkulttuuri muodostaa yhden osan lapsen oppimis- ja kasvuympäristöstä.
Kuva on Dance Artin satubalettitunnilta. Kuva: Valtti Koivunen

Lapsilähtöisyys

Laadukkaan lastenkulttuurin lähtökohtana on lapsen näköinen luova ja taiteellinen toiminta, joka perustuu lapselle ominaiselle tavalle tutkia maailmaa kaikilla aisteilla ja leikkien. Lastenkulttuuri muodostaa yhden osan lapsen oppimis- ja kasvu ympäristöstä. Lapsilähtöisessä toiminnassa lapsia osallistetaan ja kuullaan toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

Lapsilähtöisessä ympäristössä lapsi kokee tulevansa kuulluksi ja huomioituksi, ja hänen mielipiteitään ja tuotoksiaan arvostetaan. Lapselle syntyy kokemus siitä, että taide ja kulttuuri kuuluvat hänelle tai meille. Parhaimmillaan taide- ja kulttuurikasvatus ja ammattilaisten tuottamat sisällöt siirtyvät osaksi lasten omaa leikkiä ja omaehtoista kulttuuria.

Lapsilähtöisessä toiminnassa lapsi ymmärretään toimijana, joka omien kykujensä ja edellytystensä puitteissa on täysivaltainen ja osallinen häntä koskevissa päätöksissä ja toiminnassa. Lapsi rakentaa itse oman identiteettinsä, jonka muovautumista laadukkaan lastenkulttuurin periaatteilla toimivat lastenkulttuurin tekijät voivat olla edesauttamassa ja tukemassa.

Hyvä lastenkulttuuri tarjoaa monenlaisia ja moniaistisia kokemuksia. Se viihdyttää, yllättää, haastaa oppimaan ja ajattelemaan, aktivoi luovuutta sekä herättää tunteita niin lapsissa kuin aikuisissa. Myös vaikeiden aiheiden käsitteleminen on mahdollista turvallisen ja osaavan ammattilaisen tuella. Toiminnassa tunnistetaan lapsen erilaiset ikä- ja kehityskaudet ja niihin liittyvät fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset valmiudet.

**Lapsi vaikuttaa
taiteellaan
ympäristöönsä.**

Yhdenvertaisuus

Lasten yhdenvertaisuuteen suhteessa toisiin lapsiin ja aikuisiin kuuluu se, että kaikilla lapsilla on oikeus osallistua kulttuuri- ja taide-elämään. Yhdenvertaisessa toiminnassa kulttuuri ja taide ovat lapsen saavutettavissa häneen liittyvistä tekijöistä, kuten kielestä, kulttuurista, syntyperästä, erityisen tuen tarpeesta, sosioekonomisesta asemasta tai maantieteellisestä sijainnista riippumatta.

Kulttuuripalveluita tuotetaan kaikille lapsille, ja niiden saavutettavuutta edistetään pitkäjänteisesti. Saavutettavuus alkaa toiminnan suunnittelusta ja strategiasta, jolloin moninaisuuden, saavutettavuuden, osallisuuden sekä yhdenvertaisuuden toteutumiseksi asetetaan tavoitteita. Toimija arvioi yhdenvertaisuuden toteutumista säännöllisesti.

Palveluissa huomioidaan sekä kulttuurinen että ihmisten moninaisuus eikä syrjintää hyväksytä. Kulttuurisen moninaisuuden toteutuminen edellyttää myös sitä, että lastenkulttuuritoimijat tuntevat paikallista kulttuuriperintöä ja tekevät yhteistyötä sen taitajien kanssa.

Pikkuprovinsi on Lastenkulttuurikeskus Louhimon järjestämä lasten oma festivaali.
Kuva: Tuukka Kiviranta

Jotta lapset olisivat yhdenvertaisia, kulttuuri tulee nähdä lähipalveluna. Palvelut viedään sinne, missä lapset ovat, eli heidän arkiseen elinympäristöönsä, tai varmistetaan lasten mahdollisuus liikkua palvelun luo. Erityisen tuen tarpeita ollaan valmiita toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan. Fyysinen esteettömyys ja saavutettavuus on huomioitava sekä toiminnan sisällöissä että tiloissa, joissa toimintaa toteutetaan.

Laadukkaassa lastenkulttuurissa palveluille etsitään ja kehitetään uusia areenoita, jotka mahdollistavat asiakaskohtaukset uusissa ja yllättävissäkin paikoissa. Palvelun saavutettavuutta parannetaan myös kehittämällä erilaisia kiertäviä lastenkulttuurisisältöjä. Työpajoja toteutetaan ja palveluja tarjotaan toimijan omien tilojen lisäksi esimerkiksi kouluissa, päiväkodeissa ja kulttuurilaitosten tiloissa sekä perhe- ja lastenneuvoloissa. Moniammatillinen yhteistyö lisää tietämystä esimerkiksi erityisryhmien tarpeisiin liittyen. Palveluiden tuotannossa yhdistetään voimavaroja muiden toimijoiden kanssa päällekkäisyyksien välttämiseksi ja taloudellisen saavutettavuuden turvaamiseksi. Yhdenvertaisuus merkitsee tasapuolisia osallistumismahdollisuuksia ilman pääsyvaatimuksia. Myöskään hinta ei ole este: lastenkulttuuripalvelut ovat maksuttomia tai kohtuuhintaista.

Viestinnässä yhdenvertaisuus edellyttää erilaisten viestintäkanavien käyttämistä, jotta asiakkaat löytävät helposti ymmärrettävää ja houkuttelevaa tietoa lastenkulttuuripalveluista. Palveluntuottaja käyttää viestinnässä selkeää yleiskieltä, jota on myös helppo kääntää eri kielille. Sanallisen viestinnän ohella toiminnassa käytetään ymmärtämistä tukevia kuvia ja symboleita. Kielivähemmistöille tarjotaan mahdollisuuksia osallistua toimintaan omalla äidinkielellään. Toiminta ei ole suomenkielisen toiminnan kääntämistä vaan itsenäistä, kohdennettua ja räätälöityä palvelua.

**Lastenkulttuuripalvelut
ovat läsnä myös
neuvoloissa.**

Kulttuurikasvatussuunnitelmaan kuuluvalla aikamatkalla Sagalundin museossa ja lastenkulttuurikeskuksessa opitaan omavaraistalouden ajasta esimerkiksi leipomalla omin käsin ruisjuurinäkileipää leivinuunissa ja kirnuamalla itse voita.

Kuva: Sagalund/Visit Kimitoön

Kestävä kehitys

Jotta nykyisille ja tuleville sukupolville turvataan hyvät elämisen mahdollisuudet myös tulevaisuudessa, kuuluu kestävän kehityksen osa-alueiden (ekologiset reunaehdot, sosiaalinen perusta, kulttuurinen kestävyys, uusintava ja jakava talous) huomioiminen myös laadukkaaseen lastenkulttuuriin. YK:ssa vuonna 2015 sovittu kestävän kehityksen globaali toimintaohjelma Agenda2030 ohjaa kaikkien maiden kestävän kehityksen työtä. Laatukäsikirjan kestävän kehityksen kriteereissä painottuu erityisesti ekologinen kestävyys, sillä yhdenvertaisuuskriteeri nostaa jo esiin monia sosiaalisen kestävyden näkökulmia. Lastenkulttuuritoimijat ovat tärkeässä roolissa tulevien sukupolvien äänen ja oikeuksien esiintuojina.

Tapahtumien rakentamisessa ja somistamisessa suositaan lainaamista, vuokraamista ja kierrätystä sekä minimoidaan kertakäyttöisen materiaalin käyttö. Tarjoiluissa suositaan kasvipohjaisia, paikallisia, sesongin mukaisia, luonnonmukaisesti tuotettuja ja kestävästi sertifioituja raaka-aineita ja tuotteita. Kierrättäminen on tehty helpoksi. Toimimalla esimerkiksi edistetään lasten ja nuorten ekososiaalista sivistystä. Viestinnässä nostetaan esiin kestävä kehitys ja ekoteot.

**Lastenkulttuuritoimijat
ovat tärkeässä roolissa
tulevien sukupolvien äänen ja
oikeuksien esiintuojina.**

Lastenkulttuuritoimijat ovat tärkeässä roolissa tulevien sukupolvien äänen ja oikeuksien esiintuojina. Hippalot lasten taidefestivaaleilta 2022. Kuva: Anu Pynnönen

2. Lastenkulttuuripalvelut ja lastenkulttuurin asiantuntijapalvelut

Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto vaalii taide- ja kulttuuritoiminnan vapautta ja tavoittelee lastenkulttuuritoiminnan monimuotoisuutta. Lastenkulttuurikeskukset ja muut lastenkulttuurin tuottajat toteuttavat omaan erityisosaamiseensa sopivia toiminnan muotoja. Organisaatiot toimivat keskenään hyvin erilaisissa ympäristöissä. Joukossa on esimerkiksi lastenkulttuuritoimijoita, joilla ei ole omia tiloja. Osa keskuksista toimii haja-asutusalueella, osa kaupunkien keskustoissa. Osa operoi monen kunnan alueella verkostomaisesti, ja osa taas keskittyy yhteen kaupunkiin mahdollisimman kattavasti. Lastenkulttuuritoimijat poikkeavat toisistaan myös resursseiltaan. Laatukriteerit kertovat, millaisena toiminnan odotetaan toteutuvan näissä hyvinkin erilaisissa organisaatioissa, jotta kaikkialla päästään yhdessä asetettuihin tavoitteisiin.

Lastenkulttuurikeskusten ja muiden lastenkulttuurin tuottajien toimintaa, tavoitteita sekä laatukriteerejä tarkasteltaessa toimintamuodot jaetaan kahteen ryhmään: *lastenkulttuuripalveluihin* ja *lastenkulttuurin asiantuntijapalveluihin*.

Laatukriteerit auttavat hyvinkin erilaisia toimijoita pääsemään yhteisiin tavoitteisiin.

Lastenkulttuuripalveluiden ensisijaisena kohderyhmänä ovat lapset. Lastenkulttuurikeskukset ja muut lastenkulttuurin tuottajat tuottavat lapsille ja heidän perheilleen tapahtumia, työpajoja, esityksiä, näyttelyitä, festivaaleja ja julkaisuja. Toiminta synnyttää uusia lastenkulttuurin innovaatioita. Lastenkulttuuripalveluiden toimintaa ohjaavat aiemmin kuvatut laadukkaan lastenkulttuurin elementit.

Lastenkulttuurin asiantuntijapalveluihin kuuluvat mm. lastenkulttuurin kehittämistyö, kulttuurikasvatussuunnitelmatyö, oppilaitosyhteistyö, julkaisut, koulutukset, seminaarit ja verkostoituminen. Näiden palveluiden kohderyhmänä ovat aikuiset. Asiantuntijapalveluita arvioidaan kolmella laatukriteerillä. Saavutettavuuskriteeri liittyy levitettävyyteen ja erilaisten asiakasryhmien tarpeiden tunnistamiseen ja huomioimiseen. Vaikutuskriteeri liittyy lastenkulttuurin aseman vahvistamiseen yhteiskunnassa. Viestinnällisellä kriteerillä arvioidaan tiedottamisen laatua.

Lastenkulttuuripalveluiden laadun arviointiperusteet

- lapsilähtöisyys
- ammatillisuus
- yhdenvertaisuus
- kestävä kehitys

Lastenkulttuurin asiantuntijapalveluiden laadun arviointiperusteet

- saavutettavuus
- vaikuttaminen
- viestintä

Saavutettavuus

Yhdenvertaiset kulttuuripalvelut ovat helposti saavutettavia, eli niissä huomioidaan erilaisten yleisöjen tarpeet, ja tarjonta on helposti lähestyttävää. Saavutettavuudella varmistetaan, että kaikilla on mahdollisuus osallistua kulttuuritoimintaan ja kokea kulttuurielämyksiä henkilökohtaisista ominaisuuksistaan ja resursseistaan riippumatta. Saavutettavia palveluita tarjoava lastenkulttuuritoimija on halukas tukemaan ja kuulemaan kaikkia lapsia ja heidän tarpeitaan taideharrastuksessa. Toimija on valmis vähintään kokeilemaan, voisiko erityistä tukea tarvitseva lapsi osallistua heidän toimintaansa.

Saavutettavuudesta lastenkulttuurissa ja taiteen perusopetuksessa on koottu kattava opas, **Saavutettavuusopas lastenkulttuurikeskuksille ja taiteen perusopetuksen oppilaitoksille**. Oppaassa kuvataan muun muassa saavutettavan taideharrastuksen suunnittelua, lasten osallisuutta, esteettömyyttä sekä saavutettavaa viestintää.

Saavutettava taideharrastus -merkki

Saavutettavasta taidetoiminnasta voi viestiä Saavutettava taideharrastus -merkillä, jonka voi ladata käyttöönsä lastenkulttuuri.fi-sivustolta.

**Saavutettava
taideharrastus**

Saavutettavuuden viisi näkökulmaa

- 1** **Psykologisen saavutettavuuden** näkökulmasta kaikki ymmärtämisen helpottaminen on saavutettavuutta. Samaa tarkoitetaan viestinnällisellä saavutettavuudella.
- 2** **Sosiaalisen saavutettavuuden** näkökulma huomioi sosiaaliset ja kulttuuriset näkökohdat, kuten monenlaisten ala- ja osakulttuurien edustajien, etnisten vähemmistöjen ja erilaisten yhteiskuntaryhmien edustajien tarpeet.
- 3** **Maantieteellinen saavutettavuus** viittaa alueelliseen tasapuolisuuteen esimerkiksi kunnan tai laajemman maantieteellisen alueen sisällä.
- 4** **Taloudellinen saavutettavuus** liittyy palvelun hinnoitteluun. Palvelut voivat sisältää esimerkiksi alennettuja lippuja tai ajankohtia, jolloin pääsymaksu on alennettu tai pääsy on maksuton.
- 5** **Fyysisen saavutettavuuden** näkökulmasta tulee huomioida tilojen esteettömyyteen ja toiminnallisuuteen liittyviä seikkoja niin, että toimintaan osallistuminen on miellyttävää ja turvallista, oli kyse sitten esimerkiksi päiväkotiryhmästä tai liikuntavammaisesta henkilöstä.

Lastenkulttuuripalvelut

Lastenkulttuuripalveluiden tuotannoista osa on keskusten omia ja osa tehdään yhteistyössä muiden lastenkulttuuritoimijoiden kanssa. Lastenkulttuurikeskukset ja muut lastenkulttuurin tuottajat tarjoavat tuotantoja myös valtakunnallisesti levitettäväksi. Lisäksi toimijat kehittävät jatkuvasti uusia lastenkulttuurin muotoja fyysisissä ja digitaalisissa ympäristöissä.

Lastenkulttuuripalvelut

- tapahtumat
- ohjaus- ja työpajatoiminta
- näyttelyt
- esitykset
- festivaalit
- innovatiiviset toimintamallit
- lapsille suunnatut julkaisut

Eskarifestarit on Lastenkulttuurikeskus Louhimon järjestämä esikoululaisten oma festivaali. Kuvaaja: Tuukka Kiviranta

TAPAHTUMAT

Lastenkulttuurikeskukset ja muut lastenkulttuurin tuottajat järjestävät lastenkulttuuritapahtumia paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti. Monet alan toimijat huomioivat tapahtumatuotannossaan esimerkiksi Lapsen oikeuksien päivän (20.11.). Toukokuussa lastenkulttuuriverkosto juhlistaa toimintaansa järjestämällä tapahtumia ja toimintaa Lastenkulttuurin juhla viikolla. Tapahtumia voidaan järjestää joko omissa tiloissa tai muissa ympäristöissä. Joukossa on niin kertaluontoisia tapahtumia, kuten erilaisia perhepäiviä, kuin paikkansa vakiinnuttaneita vuotuisia lastenkulttuurifestivaaleja.

Toiminnan tavoite: Tapahtumat luovat elämyksiä, mahdollistavat monipuolisen yhteisen osallistumisen mahdollisimman monelle ja tuovat toiminnalle näkyvyyttä.

Lapsilähtöisyyskriteeri: Sisällön suunnittelussa huomioidaan kohderyhmien omat kiinnostuksen kohteet ja erityistarpeet. Toiminnallisuus ja lasten osallisuus toteutuu. Tapahtumat suunnitellaan ikäryhmälle sopiviksi. Mahdollisuuksien mukaan tapahtumien suunnitteluun osallistetaan kohderyhmän edustajia.

Ammatillisuus kriteeri: Tapahtumien työvoima on koulutettua ja ammatillisesti toimivaa. Aikuiset esiintyjät ovat taiteen tai kulttuuriperinnön ammattilaisia. Suuriin tapahtumiin on palkattu järjestyksenvalvojakortin suorittaneet järjestyksenvalvojat. Yhteistyömahdollisuudet paikallisten ja alueellisten yhteistyökumppaneiden kanssa on hyödynnetty.

Yhdenvertaisuuskriteeri: Tapahtumien suunnittelussa, viestinnässä, järjestyksessä ja palautteenkeruussa toteutuu kaikenlaisten lasten mahdollisuus osallistua. Tapahtumat ovat matalan kynnyksen toimintaa, ja niihin on helppo osallistua ilman sitoutumispakkoa.

Kestävän kehityksen kriteeri: Tapahtuma järjestetään sellaisessa paikassa, jossa suuri yleisömäärä ei häiritse luontoa. Yleisöä kannustetaan saapumaan paikalle julkisilla liikennevälineillä, pyörällä tai jalan. Ulkomaisten taiteilijoiden mahdollisten lentojen päästöt kompensoidaan, ja heitä autetaan saamaan useita työtilaisuuksia saman matkan aikana Suomessa.

OHJAUS- JA TYÖPAJATOIMINTA

Ohjaus- ja työpajatoiminta mahdollistaa osallistumisen taiteelliseen toimintaan. Työpajoissa etsitään omaa ilmaisua, tutustutaan eri taiteenlajeihin ja kulttuurin muotoihin sekä niiden tekniikoihin.

Toiminnan tavoite: Työpajoissa ja ohjaustoiminnassa taide tai kulttuuriperintö voi olla läsnä itseisarvona tai välineenä oppimiselle ja kasvamiselle. Toiminnalla tuetaan lapsen taiteellista toimijuutta. Toiminnassa korostuvat tekeminen, ilo ja luova prosessi, joka voi olla yhdessä jaettu kokemus. Työpajoissa mahdollistetaan kokeminen ja tekeminen kaikille viemällä taide tai kulttuuriperintö lasten arkeen ja ulottuville.

Lapsilähtöisyyskriteeri: Toiminta suunnitellaan lasten kehitystaso huomioiden. Osallistuminen on mahdollista kaikille ilman suorituspaineita. Suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan osallistujaryhmän ideat ja tarpeet. Toiminnassa korostetaan prosessin merkitystä lopputulosten sijaan. Sisällöissä tuodaan esiin sekä taiteenalojen erityispiirteet että niiden mahdollisuudet oppimisen ja kasvamisen tukena.

Kulttuuriosuuskunta Uulun järjestämässä Olkahisen koulutyöpajassa *Soiva runo* lapset pääsevät piirtämään musiikista inspiroituneena ja tekemään runotekstiä sekä soivaa taustaa runolle.
Kuvaaja: Susanna Lyly

Ammatillisuuskaiteeri: Toiminnan suunnittelijat ja ohjaajat ovat oman taiteenalan ammattilaisia. Suunnittelussa huomioidaan erilaisten toimintaympäristöjen ja kohderyhmien mahdollisuudet ja haasteet. Taideohjaajat ja ryhmien omat ohjaajat (lastentarhanopettajat, opettajat, sosiaalityöntekijät jne.) tekevät yhteistyötä sekä suunnittelu- että ohjausvaiheessa. Lasten kanssa työskentelevältä henkilökunnalta tarkastetaan rikosrekisteriote. Ohjaaja tuntee alan säännökset ja huolehtii osallistujien turvallisuudesta. Ohjaajalla on herkkyyttä toimia yksilöllisissä vuorovaikutustilanteissa.

Yhdenvertaisuuskaiteeri: Lastenkulttuurityötä toteutetaan myös osana varhaiskasvatusta ja koulun opetusta. Taloudellinen saavutettavuus on taattu kohtuullisella hinnoittelulla. Toiminta suunnitellaan ja räätälöidään erilaisille ryhmille, eivätkä henkilöön liittyvät tekijät, kuten kulttuurinen tausta, fyysiset ja tiedolliset ominaisuudet tai äidinkieli ole osallistumisen esteenä. Kaikille avoimessa toiminnassa huomioidaan lasten ja aikuisten yhdessä toimiminen.

Kestävän kehityksen kaiteeri: Ohjaus- ja työpajatoiminnassa korostuu taiteellinen prosessi. Materiaaleja ei käytetä ainoastaan kulutusta varten, vaan materiaalit itsessään muovaavat taiteellista prosessia ja niihin suhtaudutaan kunnioittaen. Suositaan kierrätys- ja luonnonmateriaaleja. Materiaalien hankinnalle on olemassa kestävien hankintojen kaiteerit sekä syntyvälle jätteelle kierrätysohjeet. Työpajatila valitaan vastuullisesti esim. julkisten kulkuyhteyksien varrelta, tai toiminta tuodaan lasten lähiympäristöön. Ulkona oppimisen mahdollisuudet hyödynnetään. Työpajatoiminta voi olla aineetonta ja yhteisöllistä. Ohjaus- ja työpajatoiminnassa käsitellään sisällöille luontevalla tavalla kestävä kehityksen teemoja ja tunteita.

Toiminnassa
korostuvat
tekeminen, ilo ja
luova prosessi.

Seinäjoen kaupungin Kulttuurimatka -kulttuurikasvatussuunnitelmaan kuuluva 5. luokkien arkkitehtuurin työpaja. Kuva: Katariina Vestergård

NÄYTTELYT

Osa lastenkulttuurikeskuksista tuottaa näyttelyitä yhteistyössä eri taiteenalojen ammattilaisten ja lasten kanssa. Näyttelyitä tuotetaan erilaisiin tiloihin sopiviksi.

Toiminnan tavoite: Näyttelytoiminnalla nostetaan esille lasten tekemää taidetta sekä tuodaan lasten ulottuville ammattilaisten tekemää taidetta ja elämyksellisiä näyttelyitä.

Lapsilähtöisyyskriteeri: Näyttelyiden suunnittelussa huomioidaan lasten tapa havainnoida ja tutkia ympäristöään moniaistisesti. Suunnittelussa huomioidaan myös toiminnallisuus, joko siten, että näyttely itsessään on toiminnallinen tai siten, että siihen kuuluu osallistamisen mahdollistavaa oheisohjelmaa.

Ammatillisuuskriteeri: Näyttelyiden suunnittelussa huomioidaan taiteelliset ja pedagogiset lähtökohdat. Näyttelyiden tekijät ovat taiteen ja näyttelyrakentamisen ammattilaisia. Mahdollisuuksien mukaan näyttelyn tekemisessä osallistetaan lapsia ja nuoria. Näyttelyiden rakentamisessa huomioidaan turvallisuuskysymykset. Aikuisten ja lasten tekijänoikeuksia kunnioitetaan. Näyttelyprosessissa hyödynnetään Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton kiertonäyttelyiden tuotanto-opasta, joka löytyy lastenkulttuuri.fi-sivulta.

Lumotut sanat – Lasten ja nuorten sanataideviikkojen avajaisjuhlassa ja näyttelyssä *Kun yö värittää* vuonna 2015.

Porin lastenkulttuurikeskus Kruunupään kosketeltavien teosten *Kehona*-näyttelyssä posketellaan Kirsi Jaakkolan *Silittelyä*-maalausta. Kuva: Päivi Setälä

Yhdenvertaisuuskriteeri: Näyttelyiden suunnittelussa huomioidaan esteettömyys ja saavutettavuus. Niihin on maksuton pääsy tai lippujen hinnat ovat kohtuulliset. Sisällöissä huomioidaan monikulttuurinen yhteiskunta. Näyttelyihin liittyvät tekstit ovat selkeää yleiskieltä ja mahdollisuuksien mukaan saatavana useammalla kielellä. Näyttelyt tehdään mahdollisuuksien mukaan kiertäviksi. Vuokrattavista näyttelyistä tiedotetaan lastenkulttuuri.fi -verkkosivuilla.

Kestävän kehityksen kriteeri: Näyttelyiden suunnittelussa ja toteuttamisessa huomioidaan käytettävien materiaalien ja rakennettavien elementtien ekologinen elinkaari. Näyttelyssä ja sen viestinnässä minimoidaan kertakäyttöinen materiaali ja tarpeeton energiankulutus. Suositetaan näyttelyvaihtoja ja yhteisnäyttelyitä sekä rakenteiden ja laitteistojen yhteiskäyttöä, lainaamista tai vuokraamista. Näyttelyissä käsitellään sisällöille luontevalla tavalla kestävän kehityksen teemoja ja tunteita.

ESITYKSET

Lastenkulttuuritoimijat tuottavat erilaisia esityksiä yhdessä muiden taiteen ammattilaisten ja lasten kanssa. Mukana on koko esittävän taiteen lajien kirjo.

Toiminnan tavoite: Esitystoiminnalla tarjotaan lapsille ja perheille elämyksiä ja tehdään esittävän taiteen monipuolinen kirjo tutuksi. Toiminta tutustuttaa lapset myös esiintyvien taiteilijoiden työhön ja esityksen tekoprosessiin. Lasten omien esitysten kautta heidän taiteellinen toimijuutensa tulee esille. Samalla lasten taiteen arvostus kasvaa.

Lapsilähtöisyyskriteeri: Esityksissä käsitellään lapsille merkityksellisiä aiheita ja huomioidaan myös aikuisyleisö. Lasten omassa esityksessä kiinnitetään huomiota vahvaan osallisuuteen myös esitysten suunnittelussa. Esitysten tuotannossa huomioidaan kohderyhmän kehitystaso.

Ammatillisuus-kriteeri: Esitysten suunnittelijoilta ja tekijöiltä edellytetään kohderyhmätuntemusta sekä tietämystä lapsen tavasta havainnoida, kokea ja tuntea. Aikuiset esiintyjät ovat oman taiteenalan ammattilaisia. Aikuisten ja lasten tekijänoikeuksia kunnioitetaan.

Lastenkulttuurikeskus Lylyn *Soiva ja tanssiva hääperinne* -työpaja vie osallistujat vanhoihin keskipohjalaisiin häihin. Kuva on lasten musiikki- ja teatteriryhmä Taittarallaan esityksestä. Kuva: Lauri Oino

Jotta lapset olisivat yhdenvertaisia, kulttuuripalvelut viedään sinne, missä lapset ovat, tai varmistetaan lasten mahdollisuus liikkua palvelun luo. Kuvassa on Konserttikeskuksen yleisöä *Korvat Kävelyllä* -kouluconserttifestareilta keväältä 2016.

Kuva: Vesa-Matti Väärä

Yhdenvertaisuuskriteeri: Esitykset ovat vietävissä myös kouluille, päiväkoteihin tai vastaaviin tiloihin. Esitysten tuotannossa huomioidaan kohderyhmien moninaisuus. Esitystiloissa huomioidaan esteettömyys.

Kestävän kehityksen kriteeri: Suositetaan lähiseutujen esityspalveluiden tuottajia. Harkitaan, milloin esitys kannattaa tuoda yleisön luo, ja milloin taas tuoda yleisö esityksen luo. Kuljetuksissa suositetaan päästöttömiä tai mahdollisimman vähäpäästöisiä vaihtoehtoja. Esityksissä käsitellään sisällöille luontevalla tavalla kestävän kehityksen teemoja ja tunteita.

INNOVATIIVISET TOIMINTAMALLIT

Lastenkulttuuritoimijat tekevät rohkeaa kehittämistyötä, joka synnyttää uusia sisältöjä ja näkökulmia sekä lastenkulttuuriin että tapoihin tuottaa sitä. Kehittämistyön tuloksena on syntynyt uusia innovatiivisia konsepteja, kuten kulttuuriperinnön aikamatkat tai Vauvojen värikylpy®.

Lasten ja nuorten ymmärtäminen ja aktiivinen kuuleminen pitää tekijät ja tuottajat lähellä sitä, mitä kohderyhmä ajattelee sekä sitä, millaista kulttuuritoimintaa tarvitaan. Sisältöjen kehittämisen mahdollistaa kokeilunhalu ja rohkeus innovoida epäonnistumisenkin uhalla. Se edellyttää aikaa ja tilaa luovuudelle. Kehittämistyön tuloksena voi syntyä aivan uudenlaista lastenkulttuuria. Toimialarajat ylittävällä yhteistyöllä mahdollistetaan innovatiivisia toimintamalleja myös uusissa toimintaympäristöissä.

Toiminnan tavoite: Tavoitteena on kehittää uusia, entistä parempia sisältöjä ja toimintamalleja, pysyä mukana lasten maailman muutoksessa sekä hyödyntää uusia teknologioita. Lastenkulttuuripalvelujen kehittämistyössä vallitsee ennakkoluulottomuus ja kokeilunhalu. Lastenkulttuuri nähdään osana arkea niin päivähoitossa ja koulussa kuin vapaa-ajalla sekä sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Lapsilähtöisyyskriteeri: Lasten ja nuorten itse tuottamaa ja heille suunnattua kulttuuria ja sen uusia ilmiöitä seurataan, arvostetaan ja käytetään kehittämistyössä. Panostetaan kohderyhmän kuulemiseen sekä palautteen vastaanottoon ja hyödyntämiseen.

Ammatillisuus-kriteeri: Alan ammattilaisten keskuudessa avoin ja monia näkökulmia esiin tuova keskustelu on sallittua ja toivottavaa. Aikuisten ja lasten tekijänoikeuksia kunnioitetaan. Yksittäisen ja ainutlaatuisen kokemuksen arvo tunnustetaan. Kehittämistyössä kuunnellaan heikkoja signaaleja sekä ollaan herkkiä uusille ajatuksille ja ilmiöille. Kehittämistyössä ymmärretään, että kaikki ei ole monistettavissa ja mallinnettavissa, ja että ainutkertaisuudella ja hauraudella on arvo. Kehittämistyötä tehdään myös yhdessä muiden kuin taide- ja kulttuuritoimijoiden kanssa sekä maantieteellisesti eri paikkoihin sijoittuneiden toimijoiden kanssa.

Aikuisten
ja lasten
tekijänoikeuksia
kunnioitetaan.

Yhdenvertaisuuskriteeri: Kehittämistyö edistää osallisuutta kulttuuriin ja taiteeseen sekä saavutettavuutta lastenkulttuuripalveluissa. Kehittämiseen, suunnitteluun ja päätöksentekoon otetaan mukaan ne tahot, joita toiminta koskee. Työn tuloksista viestitään selkeästi ja laajasti, tarpeen mukaan eri kielillä.

Kestävän kehityksen kriteeri: Taiteen ja kulttuurin keinoin osallistutaan kestävämmän tulevaisuuden rakentamiseen. Lasten ja nuorten ilmaisemiin ympäristötunteisiin, ideoihin ja aktivismiin suhtaudutaan ennakkoluulottomasti. Heidän toimintaansa tuetaan taiteen ja kulttuurin ammattitaidolla.

Lastenkulttuurin kehittämistyön tuloksena on syntynyt uusia innovatiivisia konsepteja kuten Vauvojen värikyly® . Kuva on lastenkulttuurikeskus Kruunupään Vauvojen värikyly -työpajasta ”Metsän siimeksessä”. Kuvaaja: Annukka Puuska

LAPSILLE SUUNNATUT JULKAISUT

Lastenkulttuurikeskusten ja muiden lastenkulttuurin tuottajien toiminta tuottaa lapsille ja perheille suunnattuja julkaisuja kuten kirjoja, taidelähtöisiä menetelmäoppaita, pelejä ja äänitteitä.

Toiminnan tavoite: Tavoitteena on tuottaa taiteellisesti mielenkiintoisia sekä lapsia ja nuoria puhuttelevia julkaisuja. Julkaisutoiminnalla tehdään näkyväksi lastenkulttuuria, ammattilaisten työskentelyä alalla ja lasten omaa taidetta. Lisäksi julkaisut tuottavat uutta tietoa.

Lapsilähtöisyyskriteeri: Julkaisuissa huomioidaan lapsen näkökulma ja lapsen elämää puhuttelevat asiat. Julkaisuissa huomioidaan myös materiaalien, sisältöjen ja kuvastojen ikäsuositukset.

Ammatillisuus-kriteeri: Julkaisujen materiaalit vastaavat tarkoitustaan. Tuotannon eri vaiheissa käytetään eri alojen asiantuntemusta. Niin aikuisten kuin lastenkin tekijänoikeuksia kunnioitetaan.

Yhdenvertaisuuskriteeri: Julkaisut toimitetaan saavutettaviksi, ja niistä tehdään tarpeen mukaan versiot eri kielillä. Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja vapaa-ajan palveluiden järjestäjille viestitään julkaisutarjonnasta. Taloudellinen saavutettavuus on taattu julkaisujen kohtuullisella hinnoittelulla. Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton jäsenkeskusten tuottamia taidelähtöisiä menetelmäoppaita sekä muita lastenkulttuurin materiaaleja on osittain myös vapaasti saatavilla sivustolla lastenkulttuuri.fi.

Kestävän kehityksen kriteeri: Painatetaan vain pitkän elinkaaren julkaisuja, muutoin julkaistaan digimuodossa. Valitaan painotuotteisiin kestävästi tuotetut materiaalit.

Lastenkulttuurin asiantuntijapalvelut

Lastenkulttuurikeskukset ja muut lastenkulttuurin tuottajat verkostoituvat paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti sekä kulttuurialan toimijoiden että muiden olennaisten yhteiskunnan toimijoiden kanssa. Liitto edistää eri puolilla maata toimivien jäsenorganisaatioidensa valtakunnallista yhteistyötä ja verkostoitumismahdollisuuksia. Lasten ja nuorten parissa työskentelevät, alan koulutusta järjestävät sekä lapsuutta tutkivat toimijat voivat laaja-alaisesti hyödyntää liiton keräämää ja tuottamaa tietoa ja osaamista. Jakamalla osaamistaan lastenkulttuurin ammattilaiset saavat myös itse uusia ideoita, parantavat toimintansa tehokkuutta, luovat yhteistyökumppanuuksia ja saavat ammatillista tukea. Laadukkaasti toimiva lastenkulttuurin tuottaja huolehtii myös henkilökunnan osaamisen jatkuvasta kehittämisestä.

Lastenkulttuurin asiantuntijapalvelut

- lastenkulttuurin kehittämistyö
- kulttuurikasvatussuunnitelmien edistäminen
- oppilaitosyhteistyö
- viestintä ja vaikuttaminen
- koulutukset
- verkostoituminen ja yhteistyö

LASTENKULTTUURIN KEHITTÄMISTYÖ

Lastenkulttuurikeskusten ja muiden lastenkulttuurin tuottajien kehittämät toiminnan muodot, yhteistyöverkostot ja -hankkeet mahdollistavat lasten kulttuuritoiminnan kokonaisvaltaisen ja pitkäjänteisen kehittymisen. Toiminnassa huomioidaan eri taiteenalojen ja kulttuuriperinnön erityispiirteet ja tunnistetaan niiden mahdollisuudet. Samalla syntyy uusia näkökulmia lasten hyvinvoinnin tukemiseen ja taiteen rooliin yhteiskunnassa.

Toiminnan tavoite: Lastenkulttuuritoiminta synnyttää monipuolista ja hyödynnettävää erityisosaamista sekä uusia menetelmiä ja toimintatapoja. Organisaatioilla on valmiudet antaa omaan erityisosaamiseensa perustuvaa koulutusta ja asiantuntija-apua valtakunnallisesti.

Saavutettavuuskriteerit: Lastenkulttuuritoimijat jakavat kehittämistyön tuloksia tapahtumissa, kampanjoissa, koulutuksissa ja seminaareissa. Lasten ja nuorten sekä muiden ikäryhmien kulttuurin parissa työskentelevät tahot ovat laajasti mukana kehittämisessä ja edistävät aktiivisesti tulosten hyödyntämistä toiminnoissaan valtakunnallisesti.

Vaikuttamiskriteeri: Lastenkulttuuritoimija tekee paikallista ja alueellista vaikuttamistyötä ja osallistuu verkoston kanssa valtakunnalliseen vaikuttamiseen. Koko lastenkulttuuriverkosto vaikuttaa yhdessä yhteistyö- ja sidosryhmiensä kanssa poliittiseen päätöksentekoon, rahoitukseen ja kehittämiseen, jotta lastenkulttuurin kentällä olisi mahdollisimman hyvät toimintaedellytykset tehdä laadukasta lastenkulttuurin kehittämistyötä.

Viestinnällinen kriteeri: Lastenkulttuuritoimija ennakoi viestinnällisesti tulevaa ja seuraa ajan ilmiöitä ja trendejä. Toimija viestii kohderyhmilleen omissa kanavissaan ja osallistuu verkoston yhteiseen viestintään ja vaikuttamistyöhön. Toimiva viestintä mahdollistaa toiminnan kehittymisen onnistuneen yhteistyön kautta niin paikallisesti, alueellisesti kuin valtakunnallisesti. Viestintä mahdollistaa myös yhdessä vaikuttamisen.

KULTTUURIKASVATUSSUUNNITELMATYÖ

Kulttuurikasvatussuunnitelmien tavoitteena on antaa oppilaalle varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen aikana kulttuurinen yleissivistys, tukea kulttuuri-identiteetin muodostumista ja vahvistaa kulttuurien moninaisuuden ymmärtämistä. Lastenkulttuurikeskukset toimivat taide- ja kulttuurikasvatuksen asiantuntijoina kuntien kulttuurikasvatussuunnitelmatyössä. Ne voivat edistää monenlaisilla toimenpiteillä kulttuurikasvatussuunnitelmien syntymistä koko maahan.

Kulttuurikasvatussuunnitelma on käytännön työkalu koulun ja kulttuurin väliseen yhteistyöhön. Se edistää kulttuurin saatavuutta ja soveltuvuutta päiväkotien ja koulujen arkeen. Kulttuurikasvatussuunnitelman voi korvata kulttuuriopetussuunnitelma, jos se on osa kunnan virallista opetussuunnitelmaa. Käytäntöön painottuvia suunnitelmia kutsutaan usein kulttuuripoluiksi, ja käytössä on myös muita nimityksiä, kuten kulttuurirappuset, kulttuurimatka ja kulttuurikello.

Toiminnan tavoite: Liitto ja sen jäsenorganisaatiot työskentelevät kulttuurikasvatuksen vakiinnuttamiseksi osaksi koulujen perustoimintaa. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) mainitaan kulttuurikasvatussuunnitelmat yhtenä työkaluna opetussuunnitelman tavoitteiden toteuttamisessa sivulla 10: ”Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa (--) mitkä ovat ne paikalliset suunnitelmat ja ohjelmat, jotka täydentävät ja toteuttavat opetussuunnitelmaa (esimerkiksi aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma, kestävän kehityksen ohjelma, tasa-arvosuunnitelma, kulttuurikasvatussuunnitelma, tietostrategia)”. Paikallisen tason yhteistyö ja aktiivisuus ratkaisevat, miten asia kussakin kunnassa toteutuu.

Kulttuurikasvatussuunnitelma
- jotta jokainen lapsi voi kokea
kulttuurin ja taiteen.

Saavutettavuuskriteeri: Tavoitteena on, että jokaisessa Suomen kunnassa on toimiva kulttuurikasvatussuunnitelma. Lastenkulttuuritoimijat ovat kuntien tukena kulttuurikasvatussuunnitelmien kehittämisessä. Tavoitteena on myös, että kaikissa perusasteen kouluissa on kulttuuriyhdysopettaja, joka vastaa koulun ja kulttuuria tuottavien tahojen (esimerkiksi taidelaitosten) yhteistyöstä.

Vaikuttamiskriteeri: Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton jäsenorganisaatioiden asiantuntemusta opetustoimen ja taiteen kentän yhteistyön sillanrakentajana käytetään koulujen kulttuurikasvatustyön kehittämisessä.

Viestinnällinen kriteeri: Kulttuurikasvatussuunnitelmatyötä tekeville toimijoille määritetään viestintävastaava, joka huolehtii siitä, että työn kehittämisestä viestitään sekä verkoston sisällä että ulkoisesti oikeille kohderyhmille. Ulkoisen viestinnän kanavina voi käyttää muun muassa uutiskirjeitä, tiedotteita, sosiaalista mediaa, suhdetoimintaa, tapahtumia ja verkkosivuja. Valtakunnallisesti käytössä ovat [kulttuurikasvatussuunnitelma.fi](https://www.kulttuurikasvatussuunnitelma.fi) ja [lastenkulttuuri.fi](https://www.lastenkulttuuri.fi) -sivustot. Kulttuurikasvatussuunnitelmien koordinoimista vastaavien tahojen tehtävänä on pitää säännöllisesti yllä yhteyksiä sivistys- ja opetusalan toimijoihin sekä kulttuuriyhdysopettajiin alueellaan ja hyödyntää verkostossa tehtyjä materiaaleja ja erityisosaamista.

Lastenkulttuurikeskus Lykyn työpaja Kaustisen kansanmusiikkijuhlilla 2021, musisoimassa paikalliset näppäripelimannit ohjaajineen. Kuvaaja: Lauri Oino

Taidetestaajat

Taidetestaajat-kulttuurikasvatusohjelma vie joka vuosi Suomen kaikki kahdeksaslukkalaiset – noin 60 000 nuorta ja heidän noin 5 000 opettajaansa – vierailulle yhteen tai kahteen korkealaatuiseen taidekohteeseen ympäri Suomen. Kouluryhmille tarjotaan pääsyliput ja kuljetukset esimerkiksi oopperaan, teatteriin tai taidenäyttelyyn. Nuoret antavat taidelaitoksille vierailuista palautetta, jonka perusteella taidesisältöjä ja yleisötyötä voidaan kehittää nuorta yleisöä puhuttelevaksi. Taidetestaajien ytimessä ovat lastenkulttuurin neljä laadun elementtiä: taide, ammatillisuus, lapsilähtöisyys ja yhdenvertaisuus.

Taidetestaajat-kulttuurikasvatusohjelmaa koordinoi Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto ja sitä rahoittavat Suomen Kulttuurirahasto, Svenska kulturfonden sekä opetus- ja kulttuuriministeriö.

Kasiluokkalaiset taidetestaajat Tanssiteatteri Hurjaruuthin esityksessä 2022.
Kuva: Hanna Brotkin

LAATU TAIDETESTAajat-KULTTUURIKASVATUSOHJELMASSA

Toiminnan tavoite: Taidetestaajat-toiminnan tavoitteena on purkaa myytti taiteesta vaikeana lajina sekä tarjota nuorille ikimuistoisia taidekokemuksia ja tilaisuuksia harjoitella tärkeitä vuorovaikutustaitoja, kuten oman mielipiteen perustelemista. Toiminnan avulla pyritään myös kehittämään suomalaisen taidekentän osaamista nuorille ja kouluille suunnattujen sisältöjen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Taidevierailu on kokonaisuutena nuorta arvostava kohtaaminen, joka voi olla kimmoke elinikäiseen kulttuurin harrastamiseen.

Saavutettavuuskriteeri: Osallistumisen esteet poistetaan, jotta nuoret pääsevät tasa-arvoisille taidevierailuille esimerkiksi liikuntarajoitteista, äidinkielestä tai asuinpaikasta riippumatta. Osallistujille järjestetään tarvittaessa esimerkiksi pyörätuolipaikka, induktiosilmukka tai viittomakielen tulkkaus. Toiminta on osallistujille ja kouluille maksutonta.

Vaikuttamiskriteeri: Taidetestaajat-toiminta edistää nuorten kulttuuristen oikeuksien toteutumista. Taidetestaajissa jokaisella kasiluokkalaisella on yhdenvertainen oikeus osallistua taidevierailulle ja kokea taidetta omista lähtökohdistaan käsin. Toiminta kehittää taidelaitosten yleisötyötä sekä koulujen ja kulttuuritoimijoiden yhteistyötä. Taidetestaajat-toiminta lisää nuorten osallisuutta, kehittää nuorten matkustustaitoja ja laajentaa elinpiiriä.

Viestinnällinen kriteeri: Taidetestaajat tuo nuorten äänen kuuluviin. Vierailujen jälkeen nuorilta kysytään palautetta heidän kokemastaan elämyksestä selainpohjaisella arviointisovelluksella. Arviot julkaistaan Taidetestaajien verkkosivuilla.

Toiminnassa havaittuja hyviä käytänteitä jaetaan koko toimialan käyttöön laadukkaasti tuotettujen julkaisujen, tapahtumien ja oppaiden muodossa.

Osallistujien, taiteilijoiden, tuottajien, tiimin jäsenten ja muiden yhteistyökumppaneiden roolijakoa päivitetään säännöllisesti. Roolit, tavoitteet ja tehtävät viestitään selkeästi, jotta jokainen toiminnassa mukana oleva tietää, mitä on tekemässä ja miksi.

Ammatillisuus-kriteeri: Taidetestaajiin valitaan mukaan ammattimaisesti toimivia taidelaitoksia ja -ryhmiä, joilta vaaditaan huolellisesti suunniteltua ja toteutettua yleisötyötä ja osallistamista. Jokaiseen taide-elämykseen liittyvien etko- ja jatkomateriaalien tulee olla pedagogisesti laadukkaita.

OPPILAITOSYHTEISTYÖ

Lastenkulttuuritoimijat tekevät tutkimuksellista, opetuksellista ja toiminnallista yhteistyötä toisen asteen oppilaitosten, korkeakoulujen, avoimen yliopiston sekä aikuiskoulutuslaitosten kanssa. Kurssien, työpajojen ja opiskelijoiden työharjoittelujaksojen sisältöjen suunnittelun lähtökohtana on oppilaitoksen oma opetussuunnitelma. Oppilaitosyhteistyö syventää opiskelijoiden ymmärrystä lastenkulttuurin toimialasta ja sen tarjoamista työmahdollisuuksista. Oppilaitosyhteistyö voi avata opiskelijoille mahdollisuuksia työllistyä alalle.

Oppilaitosyhteistyön kautta opiskelijat oppivat kulttuurin eri alojen sisällöistä, niiden tuottamisesta ja taiteellisesta ilmaisusta sekä siitä, että taide on keskeinen tekijä lasten ja nuorten formaalissa ja informaalissa oppimisessa. Yhteistyön avulla juurrutetaan lasten ja nuorten kulttuuritoiminnan menetelmiä osaksi taide- ja kasvatusalojen opintoja ja siten edistetään tulevien ammattilaisten osaamista.

Tutkimusyhteistyöllä saadaan tietoa Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton ja sen jäsenorganisaatioiden toiminnan vaikuttavuudesta.

Toiminnan tavoite: Oppilaitosyhteistyöllä tutustutetaan esimerkiksi tulevat kasvatusta ja koulutusalan ammattilaiset moninaiisiin tapoihin hyödyntää taidetta lasten ja nuorten parissa tehtävässä työssä. Lastenkulttuuritoimijat tekevät yhteistyötä oppilaitosten kanssa ja tukevat tutkimustiedon hyödyntämistä.

Saavutettavuuskriteeri: Lastenkulttuuritoimijoilla on kontakteja suomalaisiin korkeakouluihin, koulutusorganisaatioihin ja kansainvälisiin toimijoihin, joissa on lasten ja nuorten kasvatukseen, osallisuuteen, kulttuuriin tai hyvinvoinnin edistämiseen liittyvää koulutusta ja tutkimusta. Toimijat tuntevat myös paikallisen kulttuuriperinnön oppimisen tapoja ja paikkoja.

Vaikuttamiskriteeri: Käytössä ovat vakiintuneet käytännöt paikallisten toisen asteen oppilaitosten ja korkeakoulujen kanssa. Lastenkulttuuritoimijat lisäävät koulutustoimijoiden tietoisuutta lastenkulttuurista ja edistävät lastenkulttuurin tuntemusta osaksi tutkintovaatimuksia soveltuvilla aloilla.

Viestinnällinen kriteeri: Lastenkulttuuritoimija viestii oppilaitosyhteistyöstä paikallisesti, alueellisesti, valtakunnallisesti ja tarvittaessa kansainvälisesti. Lastenkulttuuritoimija käyttää sekä omia viestinnän kanaviaan että liiton yhteisiä viestintäkanavia ja luo yhteyksiä oppilaitoksiin. Lastenkulttuuri.fi-sivustolle tuodaan tietoa alan tutkimuksesta ja uusimmista innovaatioista sekä lastenkulttuuriverkoston ja korkeakoulujen yhteistyöstä.

VIESTINTÄ

Lastenkulttuuritoimija viestii toiminnastaan omissa viestinnän kanavissaan, ja osallistuu verkoston yhteiseen viestintään muun muassa sosiaalisen median, uutiskirjeiden ja sähköpostin avulla sekä osallistuu tapaamisiin ja tapahtumiin. Lastenkulttuuritoimija tuottaa sisältöjä lastenkulttuuri.fi-sivustolle, jota käytetään sekä lastenkulttuurialan tietopankkina että verkostoitumiskanavana.

Toiminnan tavoite: Toimijoiden omat verkkosivut ja sosiaalisen median kanavat palvelevat alueen lastenkulttuuripalveluita ja lastenkulttuurin asiantuntijapalveluita käyttäviä henkilöitä. Lastenkulttuuri.fi-verkkosivusto toimii verkostoitumiskanavana ja tietopankkina lastenkulttuuriorganisaatioille ja muille lastenkulttuuritoimijoille, lastenkulttuurin yleisöille, muille yhteistyötahoille sekä päättäjille ja rahoittajille. Samalla se tarjoaa alan ammattilaisille uusia ideoita työhön ja työkaluja osaamisen kehittämiseen.

Saavutettavuuskriteeri: Lastenkulttuuritoimijat välittävät toiminnastaan ajankohtaista tietoa omien kanaviensa kautta ja lisäävät tapahtumansa lastenkulttuuri.fi -tapahtumasivulle. Saavutettavuuskriteerit on huomioitu toimijan viestinnässä. Lastenkulttuuritoimijoiden tuottamat julkaisut ja menetelmäoppaat ovat ladattavissa maksutta lastenkulttuuri.fi-verkkosivustolta.

Vaikuttamiskriteeri: Lastenkulttuuritoimijat viestivät alueen päättäjille lastenkulttuurin merkityksestä yhteiskunnassa ja vaikuttavat alueellisissa ja valtakunnallisissa asiantuntijaryhmissä.

 Lastenkulttuuri.fi on tietopankki ja verkostoitumiskanava.

KOULUTUKSET

Lastenkulttuuritoimijat järjestävät lasten ja nuorten parissa työskenteleville ammattilaisille koulutuksia ja osallistuvat niihin aktiivisesti. Koulutusten kohderyhmänä voi taide- ja kulttuurialan ammattilaisten lisäksi toimia varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö. Verkoston sisäinen kouluttautuminen on myös oleellinen osa asiantuntijapalveluita.

Toiminnan tavoite: Järjestämällä koulutuksia lastenkulttuuritoimijat jakavat osaamistaan ja jalkauttavat kehittämiään menetelmiä lastenkulttuurin ja kasvatuksen ammattilaisten käyttöön. Lasten parissa työskenteleviä ammattilaisia kouluttamalla voidaan tavoittaa tehokkaasti myös lapset. Lastenkulttuuritoimijat ovat aktiivisia yhteistyökumppaneita muiden järjestämässä koulutuksissa.

Saavutettavuuskriteeri: Kohtuullisella hinnoittelulla varmistetaan koulutusten taloudellinen saavutettavuus. Kukin organisaatio tarjoaa resurssiensa mukaan koulutuksia omalla alueellaan. Koulutukset järjestetään mahdollisuuksien mukaan esteettömissä tiloissa. Järjestäjä on valmis ottamaan huomioon osallistujien erityisen tuen tarpeet.

Vaikuttamiskriteeri: Käytössä ovat vakiintuneet ja aktiiviset yhteistyökäytännöt kunkin organisaation toimialueen keskeisten koulutusorganisaatioiden, yksittäisten koulutusalan toimijoiden, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa.

Viestinnällinen kriteeri: Lastenkulttuuritoimija huolehtii henkilökunnan osaamisen jatkuvasta kehittämisestä ja viestii koulutusmahdollisuuksista kaikille asianomaisille. Lastenkulttuuriverkoston sisällä syntyvää tietoa ja osaamista jaetaan verkoston ulkopuolelle järjestämällä koulutuksia, julkaisemalla menetelmäoppaita ja aktiivisella viestinnällä. Alueellisista ja valtakunnallisista koulutuksista viestimiseen osallistuu koko verkosto viestimällä omalla alueellaan ja lisäämällä koulutusten tiedot lastenkulttuuri.fi-sivustolle. Koulutuksista tiedotetaan kohderyhmille toimijan omissa kanavissa.

VERKOSTOITUMINEN JA YHTEISTYÖ

Lastenkulttuuritoimijoiden työntekijät osallistuvat liiton järjestämiin verkoston yhteisiin tapahtumiin, kuten Valtakunnalliseen lastenkulttuurifoorumiin sekä liiton koordinoimiin jäsentapaamisiin ja verkostoitumispäiviin. Lastenkulttuurin kehittämistyötä voidaan tehdä myös lähialueen toimijoiden ja sidosryhmien kanssa sekä hankeyhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Valtakunnalliset ja kansainväliset yhteistyöhankkeet edistävät lastenkulttuurin tunnettavuutta sekä kotimaassa että sen rajojen ulkopuolella.

Toiminnan tavoite: Valtakunnallinen lastenkulttuurifoorumi, seminaarit ja jäsentapaamiset kokoavat lastenkulttuurista kiinnostuneet eri alojen ammattilaiset ja opiskelijat yhteen sekä ylläpitävät keskustelua lastenkulttuurin ajankohtaisista aiheista. Foorumin tavoitteena on tehdä lastenkulttuurityötä ja sen menetelmiä tunnetuksi myös muilla toimialoilla, jakaa parhaita käytänteitä sekä esitellä uusia innovaatioita.

Saavutettavuuskriteeri: Verkon välityksellä tapahtuvat tilaisuudet mahdollistavat verkostoitumisen eri toimijoiden välillä paikasta riippumatta. Valtakunnallinen lastenkulttuurifoorumi järjestetään vuosittain vaihtuvassa paikassa eri puolilla Suomea. Foorumiin ja seminaareihin osallistuminen on kohtuuhintaista. Tilaisuudet järjestetään esteettömissä tiloissa, ja tilaisuuksiin järjestetään tarvittavat apuvälineet ja kuvailu- tai viittomakielen tulkit.

Vaikuttamiskriteeri: Lastenkulttuuritoimijoiden tekemä paikallinen ja valtakunnallinen vaikuttamistyö on oleellista toiminnan jatkuvuuden sekä lasten ja nuorten kulttuuristen oikeuksien toteutumisen kannalta. Vaikuttamistyön ohjenuorana voi pitää sitä, että kaikkien toimijoiden tehtävä on kertoa hyvästä toiminnastaan ja sen tuloksista omien resurssiensa puitteissa.

Valtakunnalliseen lastenkulttuurifoorumiin kutsutaan ministeritason päättäjiä sekä muita poliitikkoja ja avaintoimijoita. Ohjelmassa on valtakunnallisesti tai kansainvälisesti tunnettujen tutkijoiden, taiteilijoiden tai taidekasvattajien puheenvuoroja tai työpajoja.

Viestinnällinen kriteeri: Suunnitelmallinen sisäinen viestintä mahdollistaa aktiivisen asiantuntijaverkoston toimimisen ja kehittymisen. Sisäinen viestintä pitää sisällään viestinnän ja tiedottamisen kollegoiden, esimiesten ja koko lastenkulttuuriverkoston kesken. Sisäiseen viestintään kuuluu myös toimivan hyvien toimintatapojen kehittäminen.

Verkoston sisäisiä viestinnän kanavia ovat esimerkiksi sähköposti, sosiaalisen median ryhmät, uutiskirjeet, verkko- ja fyysiset tapaamiset sekä -tapahtumat.

Jokainen verkoston jäsen osallistuu omasta toiminnastaan viestimiseen ja tiedottamiseen niin alueellisesti kuin paikallisesti. Verkoston toiminnasta, onnistumisista ja osaamisesta kerrotaan liiton osalta valtakunnallisesti ja tarpeen mukaan myös kansainvälisesti. Verkoston jäsenet huolehtivat siitä, että valtakunnallisesti tai kansainvälisesti kiinnostavaa tietoa välitetään myös heidän omissa viestintäkanavissaan.

Lastenkulttuuritoimijoiden työntekijät osallistuvat liiton järjestämiin verkoston yhteisiin tapahtumiin. Kuva on Kansainvälisestä lastenkulttuurifoorumista vuodelta 2019.
Kuvaaja: Tommi Taipalus

3. Seuranta ja arviointi

Laadukkaan lastenkulttuurin tausta on toiminnan säännöllinen seuranta ja arviointi. Se tuottaa tietoa tuloksista ja vaikutuksista suhteessa toiminnan asettamiin tavoitteisiin. Laatu liittyy palvelun tuotantoprosessin ja sen tuloksena syntyvän tuotoksen arviointiin. Vaikuttavuutta arvioidaan asiakkaissa tapahtuvan muutoksen avulla. Laatu mahdollistaa vaikuttavuuden, ja vaikuttavuus määrittää palvelun arvon.

Arvioinnin laajuus

Laadun ylläpitäminen edellyttää toiminnan eri osa-alueiden seuranta ja arviointia läpi toimintakauden. Arviointihavaintojen pohjalta kiinnitetään huomiota siihen, missä on onnistuttu, mitä haasteita on esiintynyt, ja mitä tulisi jatkossa kehittää. Seurannassa ja arvioinnissa käytetään sekä määrällisiä että laadullisia menetelmiä ja mittareita.

Arvioinnissa tarkastellaan mm.

- toimintaedellytyksiä
- johtamista
- resursointia
- tavoitteiden asettelua
- kohderyhmien valintaa
- toimeenpanoa
- kohderyhmän tavoittamista
- toiminnan organisointia
- toimenpiteitä
- tuloksia
- vaikutuksia
- sisäistä yhteistyötä
- kumppanuuksia
- viestintää
- tulosten juurruttamista

Palautteen kerääminen

Oleellinen osa seuranta- ja arviointia on palautteen kerääminen ja sen läpi käyminen kriittisesti. Tietoa kerätään monipuolisesti eri tiedonkeruumenetelmiä hyödyntäen. Menetelmät valitaan tilannekohtaisesti ja siten, että ne soveltuvat kyseessä olevalle ryhmälle.

Kohderyhmien osalta tarkastellaan sitä, miten kohderyhmä kokee hyötyvänsä toiminnasta ja mitä mahdollisia kehittämistarpeita se toiminnassa näkee. Olennaista on tarkastella koettua hyötyä suhteessa tavoitteisiin. Arvioinnin tavoitteena on tarjota kohderyhmille entistä osuvampaa toimintaa.

Henkilöstön itsearviointilla ja reflektoinnilla on suuri merkitys työskentelyssä ja toiminnan kehittämisessä. Itsearviointia tehdään jatkuvasti yhteisissä palavereissa sekä strukturoidusti pidemmällä aikajänteellä.

Sidosryhmät ja vapaaehtoiset tarkastelevat toimintaa hieman sivumalta. Heidän näkökulmansa ja kysymyksensä tuottavat arvokasta tietoa toiminnan kehittämiselle.

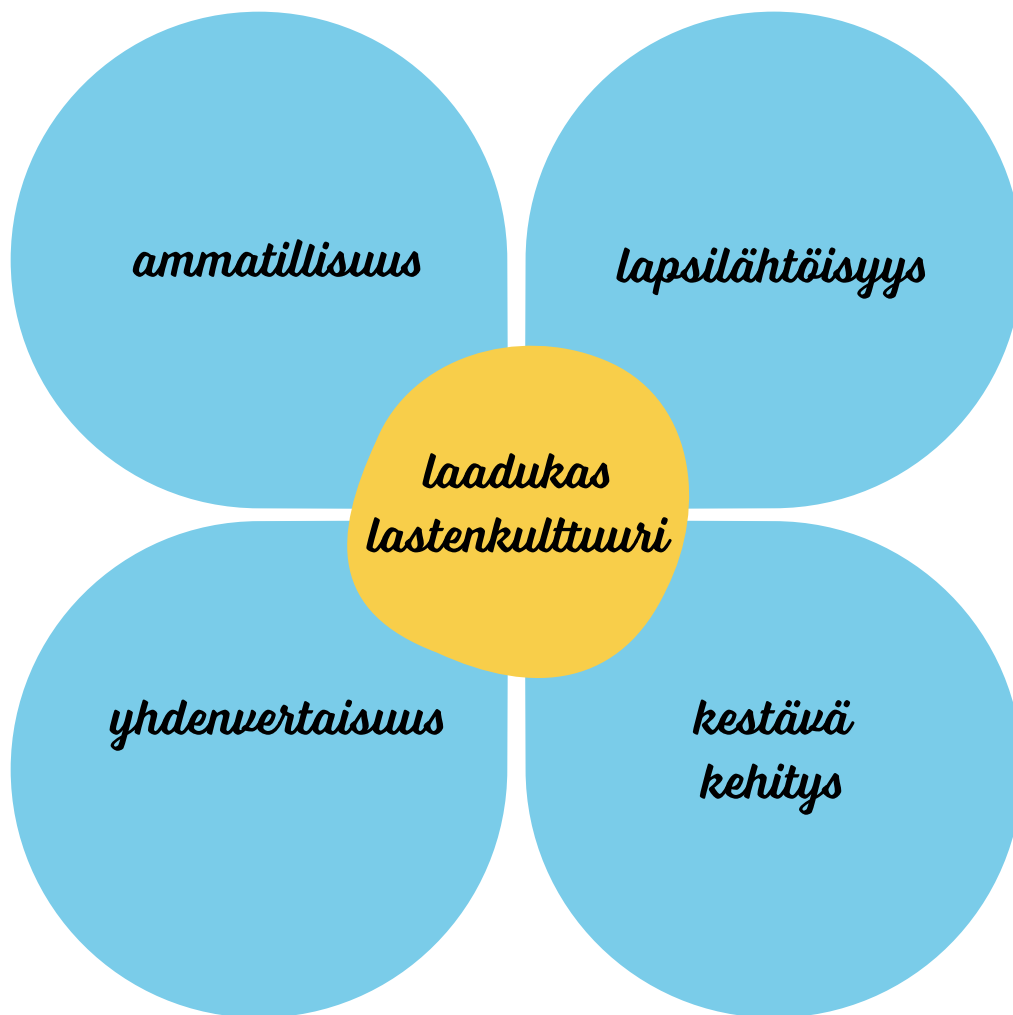
Tiedolla vaikuttaminen

Toiminnan kehittämisen lisäksi seurannassa ja arvioinnissa kerättävällä tiedolla on suuri merkitys vaikuttamistyössä. Erityisesti määrällinen, mutta myös laadullinen data konkretisoi toiminnan volyymin ja sitä kautta sen vaikuttavuutta. Laadukasta lastenkulttuuria tuottava toimija dokumentoi ja tilastoi toimintaansa. Se myös hyödyntää tilastotietoa paikallisessa ja alueellisessa vaikuttamistyössä. Valtakunnallisen vaikuttamistyön keskeinen työkalu on eri puolilla maata toimivilta lastenkulttuuritekijöiltä yhteen koottu tieto.

Laadukkaan lastenkulttuurin seurantatapoja

Lastenkulttuurityön laatukriteerien mukaisesti erityisen seurannan ja arvioinnin kohteena ovat toiminnan **ammattisuus**, **lapsilähtöisyys**, **yhdenvertaisuus** sekä **kestävä kehitys**.

Ammatillisuus

- koulutetun henkilöstö osuus (%)
- kehityskeskustelujen toteuma (%)
- yhteistyökumppanien ja yhteistyötu tantojen lukumäärä
- koulutuksiin osallistuminen
- henkilöstökoulutusten järjestäminen
- organisaation strategia on laadittu yhteistyössä henkilökunnan kanssa
- laatupolitiikka kirjattuna ja henkilökunnan tiedossa
- perehdytyskansio/käsikirja käytössä
- henkilökunta perehtynyt työturvallisuuteen (esim. tilan pelastussuunnitelma, työsuojeluohje, vakuutusasiat sekä ensiaputaidot)
- lasten kanssa työskentelevältä henkilökunnalta tarkastettu rikosrekisteriote
- tapahtumissa järjestyksenvalvojakortin suorittaneet järjestyksenvalvojat
- itsearviointi
- ulkopuolinen arviointi ja tutkimustieto käytössä

Lapsilähtöisyys

- lasten osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin
- itsearviointi
- ulkopuolinen arviointi/tutkimustieto
- asiakaspalaute

Yhdenvertaisuus ja saavutettavuus

- kävijämäärät/käyntikerrat
- täyttöaste (%)
- koulujen/päiväkotien osuus kokonaiskävijämäärästä(%)
- kulttuurikasvatussuunnitelmien valmistuminen, käyttöönotto ja vaikutusten seuranta (% alueesta)
- palvelun hinta per asiakas (€)
- palvelun omavastuuhinnan osuus (%)
- toiminnassa mukana olevien koulujen ja päiväkotien osuus %-osuus kaikista toimialueen kouluista ja päiväkodeista.
- vähemmistökielillä tarjotut palvelut (esim. toteutetun toiminnan %-osuus kaikesta toiminnasta verrattuna vähemmistökielen osuuteen asiakaskunnasta)
- monikulttuurisen toiminnan osuus kaikesta toiminnasta (%)
- erityistä tukea tarvitseville lapsille soveltuvan toiminnan osuus (%)
- esteettömyyssuunnitelma käytössä
- yhdenvertaisuussuunnitelma käytössä, yhdenvertaisuuden vuosittainen arviointi
- verkkosivujen kävijämäärä
- esitteiden ja muiden julkaisujen levikki
- lastenkulttuuripalvelut ovat esillä myös yhteistyökumppaneiden viestintäkanavissa

Kestävä kehitys

- kestävän kehityksen ohjelma tehtynä ja käytössä
- ympäristökasvatussuunnitelma tehtynä ja käytössä
- kestävän kehityksen sertifikaatti
- organisaatiossa nimetty ympäristövastaava tai -tiimi
- osuus (%) toiminnan sisällöistä, joissa huomioitu kestävän kehityksen teemoja
- henkilökunta kasvattanut kestävän kehityksen osaamistaan (kurssit, koulutukset jne)
- yhteistyö kestävän kehityksen asiantuntijoiden kanssa
- hiilijalanjälki
- sekajätteen määrä
- vedenkulutus
- hankinnoille kestävän kehityksen kriteerit käytössä

Kuva on Hakasirkuksen harjoituksista.
Kuva: Valtti Koivunen

Laatu on yksi tapa tarkastella sitä, kuinka lastenkulttuuritoimijat kantavat vastuunsa yhteisestä aarteesta: kulttuurista, kulttuuriperinnöstä sekä lasten osallisuudesta taiteessa ja yhteiskunnassa. Lastenkulttuuritoimijat kehittävät ammatillisesti tuotettuja, korkeatasoisia ja kestäviä palveluita, joiden pariin jokaisen lapsen ja nuoren on helppo tulla yhdenvertaisena ja täytenä ihmisenä, riippumatta tuen tarpeen muodosta.

Lastenkulttuurin laatukäsikirja sisältää laadun määritelmiä ja mittareita, jotka auttavat kaikkia lasten- ja nuorten kulttuurikentällä työskenteleviä pohtimaan ja tutkimaan laadun toteutumista lastenkulttuurityössä. Toiminnan laatua tarkastellaan taiteen ja kulttuurin, lapsilähtöisyyden, ammatillisuuden, yhdenvertaisuuden, kestävän kehityksen ja yhteistyön näkökulmista.